

"Hyvää
yötä!"

KUSTANTAMO
HELMIOYO

Hyvää yötä!

Hyvää yötä!

Hetki lepoa, kunnes nukahdatte

Toim. Juri Nummelin

Kustantamo Helmivyö
Turku 2021

Omistettu Boris Hurtalle

Hyvää yötä!

Toim. Juri Nummelin

ISBN 978-952-7211-67-0

Painopaikka: BoD, Norderstedt, Saksa

Lukijalle

Kun perustin kustantamoni vuonna 2016, yksi esikuva sille ja sen nimelle oli Kariston julkaisema antologiasarja *Hyvää yötä!* Sitä toimitti ehtiväinen ja pystyväinen V. Hämeen-Anttila, joka yksittäisten kirjojen esipuheessa kutsui niitä ”viattoman iltalukemiston hahmossa julkaistuksi suorasanaiseksi ’helmivyöksi’”. Esipuheiden mukaan ”antologiat pelottavat tavallista lukijaa”.

Hämeen-Anttilan toimittaessa ”tavallisia lukijoita pelottavia antologioitaan” oli kulunut jo useita vuosikymmeniä siitä, kun helmivyö-sanaa oli käytetty *Väinölän* (1884) kaltaisten runokokoelmien yhteydessä. Alun perin sana oli Kaarle Krohnin keksimä. Se ei kuitenkaan ollut tuolloin vakiintunut suomen kieleen eikä niin käynyt sittemminkään.

Hyvää yötä! -sarjaa ilmestyi kymmenen osaa vuosina 1934–1943, ja lisäksi vuosina 1959 ja 1961 ilmestyivät vielä yhdestoista ja kahdestoista kirja (jälkimmäiset toimitti Kariston kirjallinen johtaja Martti Qvist). Kirjojen alaotsikko oli aina ”Hetki lepoa kunnes nukutte”, mihin viittaa myös Hämeen-Anttilan käyttämä termi ”viaton iltalukemisto”. *Hyvää yötä!* -sarjassa julkaistiin käännöksinä paljon nyttemmin vanhentunutta ja unohtunutta aikansa viihdekirjallisuutta, mutta myös jännitys- ja seikkailuklassikoi-

ta, kuten Conan Doylea ja Jules Verneä, sekä joitain esimerkkejä aikansa modernistisesta kaunokirjallisuudesta, kuten Kafkaa ja Hemingwayta. Esimerkiksi ilmeisesti ensimmäinen Hemingway-suomenos ”Tappajat” julkaistiin kuudennessa *Hyvää yötä!* -kirjassa vuonna 1939.

Halvasti tehdyillä ja kansikuvittomilla kirjoilla on ollut välillä mitätön arvo. Tiedetään joidenkin divarinpitäjien myyneen niitä markan kappale ja käyttäneen termiä ”hyvää yötä -hintaa”, mutta juuri mainittujen dekkari- ja klassikkosuomennosten takia kirjoilla on myöhemmin ollut myös keräilyarvoa. Tällä hetkellä *Hyvää yötä!* -sarjaa ei varmaankaan juuri kerätä, ja kirjasarja lienee monilta täysin unohnut.

”Viaton iltalukemisto” on myös tämä kunnianosoitus *Hyvää yötä!* -sarjalle. Olen koonnut käsillä olevaan kirjaan kaikenlaisia sekalaisia novelleja, joiden kanssa olen vuosien varrella ollut tekemisissä, eritoten omakustanteisissa lehdissäni Isku, Ässä ja Seikkailukertomuksia. Mukana on myös novelleja, joita olen julkaissut pieninä painoksina omina vihkoinaan. Suurinta osaa tämän kirjan novelleista ei ole julkaistu kirjan kansien välissä.

Samalla teos on jatkoa antologioille *Kaikki valehtelevat*, jossa nähtiin Iskussa ja Ässässä julkaistuja rikosnovelleja, ja *Ajokortti helvettiin*, jonka minitarnat ilmestyivät alun perin Ässässä. Noista kirjoista

jäi kuitenkin yli novelleja, jotka eivät mahtuneet antologioiden genrerajoihin, jolloin heräsi idea koota niitä yhteen ja tehdä niiden avulla uusi osa *Hyvää yötä!* -sarjaan. Kansi on hahmoteltu alkuperäistä mukaillen.

Hyvää yötä! on siis monta asiaa kerralla: ensinnäkin se on kunnianosoitus Kariston alkuperäiselle sarjalle, toiseksi se on jonkinlainen historiikki puuhailustani erinäisten kustannusprojektien kanssa ja kolmanneksi se on myös omillaan toimiva ”viaton iltalukemisto”, josta lukija löytää monen mittaista rentouttavaa luettavaa: on parin sivun pikkujuttuja, mutta myös pidempiä novelleja, on uutta ja on vanhaa, on klassikkoa ja on marginaaleista löytyvää hulluttelua. Alkuperäisen konseptin mukaan jokaisessa novellissa on pieni esittely; lukija toivottavasti antaa anteeksi, että muistelen niissä myös omia puuhastelujani novellien parissa.

2020-luvulla on vaikeaa haastaa sosiaalisen median houkutuksia, mutta toivottavasti nykylukijakin löytää tästä silmäiltävää vaikka ”satunnaisia huonon sään hetkinä kamarin sohvalla”, kuten alkuperäisten *Hyvää yötä!* -kirjojen esipuheessa toivottiin.

Turussa helmikuussa 2021

Juri Nummelin

Boris Hurtta

Sotakokki Pärtyyli linnanneidon palveluksessa

Tammikuussa 2021 tapaturmaisesti kuollut Boris Hurtta oli turkulainen legenda, jota ei kummemmin tarvitse esitellä. Hänen historiallinen fantasianovellinsa ”Sotakokki Pärtyyli linnanneidon palveluksessa” ilmestyi vuonna 2005 Helsingin yliopiston scifi-klubin Marvin-lehden erikoisnumerossa *Äimistyttyviä tarinoita*, jonka toimitin yhdessä Jukka Halmeen kanssa. Lehden nimi oli olevinaan suomennos klassisesta *Astounding Stories* -lehden nimestä. Lehdessä ilmestyivät myös Jukan parodinen ”Dosentti Kaskelotti ja Titanin jättiläisaivot”, Marko Kivelän miekka ja magia -juttu ”Kirveellä minä lyön”, Petri Salinin tyylikäs ”Madame Spindel” sekä oma sekoiluni ”Mikko Jarmo ja atomirakenteen tapaus”, joka päättyi myös Harri Kumpulaisen toimittamaan aikamatka-antologiaan *Aukkoja ajassa* (2013). *Äimistyttyviä tarinoita* sai jatkoa, kun toimitin ja julkaisin seuraavana vuonna lehden nimeltä *Järkyttäviä tietetarinoita* (eli Shocking Science Fiction Stories, mutta sen nimistä lehteä ei ole ollut olemassa). Siinäkin Hurtta esiintyi mainiolla seikkailujutulla ”Paratilisinnut”; se taas on julkaistu kirjassa *Kirjamaailma/Peilimaailma* (2019). Pärtyylin seikkailut eivät ole tätä ennen ilmestyneet kirjan kansien välissä.

”Tappelemiseen tarvitaan muonaa. Nälkäinen mies sotii vihasemmin kuin kylläinen, mutta ei hän kau-

an pärjää sapuskatta. Päivä vielä menee ja toinenkin, jos on luvassa ryöstösaalista. Vaan annas olla, kun pitää jaksaa vielä kolmas ja neljäs ja rämpiä soita ja marssia mantuja taistelujen välissä. Ruokaa, hyvää ruokaa ja vaikka huonompaakin sotamies kaipa-
paa. Liharuokaa sen olla pitää ja kaikki kelpaa. Kisset, koirat, vuohipukit sekaisin nauriitten, papujen ja kaalin kanssa. Kiireessä ja nälässä pilkotaan hevoset pataan häntineen ja kavioineen. Pitää vain katsoa, ettei kavaltavia ruumiinosia satu upseerien eteen. Eikä tykkimiesten, sillä ne ovat arvonsa tuntevaa väkeä ja voivat siirtyä vihollisen rulliin morkomasta. Siipikarjakin käy korppia ja harakkaa myöten, mutta pienintäkään kalaa ei sinun pidä sekoittaman elukanlihaan. Yksi surkea ruutana antaa maksunsa kolmen emakon lihoille ja saa soltut luulemaan, että kokki on pettänyt ja myynyt lihat omaan laskuunsa.”

Näin puheli mestari Bombardinus, esimieheni ja Lotharinmaan herttua Kaarlon ylimmäinen sotakokki pitääkseen mieleemme lujina. Taisto oli ankara ja harhakuulia vonkui korvissamme ja rapisi tammi-
puiden oksistossa. Olimme pystyttäneet sotakyökimme vähäisen joen rantaan, missä oli nahkojen parkitsimo. Kaikkein suurimman sammion olimme puhdistaneet ja siinä mulisi ja pulisi muhkea rokka kaikkinen tykötarpeineen.

Armeijat ottivat yhteen läheisellä viljapellolla.

Kaarlo-herttua oli sytyttänyt tuleentuneen ohran ja hyökännyt sauhun ja liekkien turvin böömiläisten kimppuun. Huuto ja ryske oli hirmuinen. Miekkain kalske. Muskettien laukaukset. Mörssärin mahtavat jyrähdykset. Lotharilaiset olivat niskan päällä, sikäli kuin lempokaan otti selvää käsirysystä. Herttua itse nahkapanssarilla suojatun ratsunsa selässä hutki vanhanaikaisella kahden käden normannilaismiekillä vihollisen jalkamiehiä kumoon.

”Töihin töihin, Taavetsonni! Puita padan alle!” komensi mestari Bombardinus.

Leimaus ja kauhea paukaus. Mestari lensi ilmojen halki ketarat levällään kuin neljän teilihevosen kiskomana. Ankara puuska lennätti rapaa silmilleni ja hukkasin minäkin maan kamaran jalkojeni alta. Häränpyörää heittäessäni ehdin ajatella, että mörssäri ei ikinä osu sinne minne on tarkoitus eikä kahta kertaa samaan paikkaan. Sitä ollaan nyt pääkokki, jos...

Oli jo pimeä kun virkosin. En tuntenut kipua ja kaikki paikat tuntuivat olevan tallella, kun itseäni tapailin. Päästä vain kylmäsi ja silmät olivat sumeat. Kömmä jaloilleni. Patamme oli saanut osuman ja valloilleen päässyt tuli oli kärventänyt tienoon.

Sen verran pyörällä päästäni olin, että lähdin empimättä lampsimaan lähimpään kylään, joka ihmehen kaupalla oli jäänyt kummaltakin armeijalta

polttamatta. Olin levollisin mielin, sillä kokinvaatteeni eivät kavaltaneet minua soturiksi. Sitä paitsi kylään vaelsi muitakin miehiä, monet heistä tutussa asepuvussa.

Piukkaan rakennettu kylä oli muutoin autio, mutta kapakassa oli paljon väkeä. Kymmeniä sotilaita kummastakin armeijasta ja muutama kylänmieskin. Vieläpä he olivat sovussa keskenään. Ja kuka tuolla olikaan! Mestari Bombardinus oli ihmeen kaupalla elävien kirjoissa.

Mestarini oli murhemielinen eikä olutkaan maistunut. Häinkin oli maannut pökerryksissä eikä muistanut tappelusta mitään. Täytyi lähteä etsimään Kaarlo-herttuan leiriä huomenissa. Taikka oikeastaan hän voisi lopettaa sotatoimet ja matkustaa kotiin Avignoniin. Tällaisen pienen kapakan hän lupasi sinne perustaa. Mutta hilpeämmän.

Olin minäkin tappotantereita kyllikseni nähnyt siitä pitäen kuin hyvän kuningas Kustaa Adolfin hakkapeliittana Saksojen maalle saavuin. Iät ajat sitten olivat aseveikkoni kaatuneet Lumikuningasta myöten, tahi lähteneet kotiin. Minä vain eksyneenä ja haavoja parannellessani viivyin vieraalla maalla ja jatkoin sotimista kauhan varteen värvättynä.

Siinä turistessamme böömiläiset häipyivät yksi toisensa perästä. Apea oli tunnelma eikä janottanut. Heitin hyvästit ja kömmin levolle hevostallin heiniin.

Aamu ei ollut kunnolla valjennut, kun heräsin rat-
taiden kitinään. Katetut postivaunut seisoivat kapa-
kan edessä, eikä kuskia missään. Olin rahaton, mutta
ainahan voi kokeilla onneaan, jos vaikka pääsisi
naapurikylään saakka. Kiipesin sisälle ja siunasin,
kun vaunut nytkähtivät liikkeelle. Heti kohta ohi-
timme leveän tammipuun, jossa riippui tiheässä hir-
tettyjä lotharilaisia kuin suunnattomia palkoja. Mi-
nua inhotti tuollainen tarpeeton haaskaus. Monet
noista onnettomista olisivat mieluusti pestautuneet
böömiläisten pieneksi huvenneeseen armeijaan ja
uppiniskaisimmat olisi voinut mestata nopeasti mie-
kalla. Pahinta kuitenkin, että tunsin hirtettyjen jou-
kosta illalla kapakassa näkemiäni pukareita.

Seuraavassa kylässä kyytiin nousi pulska porva-
risherra. Hän asettui minua vastapäätä, mutta kävi
pian levottomaksi, pälyili ympärilleen, kavahti pys-
tyyn, teki ristinmerkin ja heittäytyi vauhdissa ulos.

"Kummitusvaunu!" hän parkaisi ja pötki tien
oheen pöheikköön. Tutkin vaunun, vaan en löytä-
nyt mitään luonnotonta. Ei kummituksia ole olemas-
sa, rohkaisin itseäni ääneen ja ihmettelin oliko vaat-
teisiini tarttunut kalmanhajua. Kun menin sulke-
maan heiluvaa ovea, havaitsin ettei kuskipukilla is-
tunut ketään. Ohjaket riippuivat näkymättömien kä-
sien pitelemänä ja piiska nytkähteli tyhjässä ilmassa.

Aaveita eli pirun konsteja. Karkaisin mieleni ja
päätin jatkaa matkaa. Metsän takaa nouseva aurin-

ko kutitti silmiäni ja vastoin aikomustani vaivuin vanhurskaan uneen.

Pimeyden laskeutuessa saavuimme suureen kaupunkiin, jossa oli portti ja vähän muuriakin jäljellä. Viisaampi olla kiusaamatta kohtaloa liikaa ja siksi hypähdin aaveen ohjaamista vaunuista ennen kuin se joutui huovien syyniin. Kaupungin syrjällä oli niin jyrkkä kukkula, ettei asutus ollut pureutunut sen rinteisiin. Huipulla oli luonnollisesti vanha ritarilinna. Se ei vaikuttanut asutulta, muttei ollut vielä aivan rauniokaan.

Turvallinen yöpymispaikka veti minua puoleensa. Pääportti oli teljetty, mutta sen sivusta lähti muurinalkeama, jota pitkin oli helppo kavuta ikkuna-aukolle. Rotkon kohdalla olevassa akkunassa ei ollut luukkua eikä ristikköä ja kohta olin sisällä. Huone oli mitä sopivin tarkoitukseeni. Vankka ovi oli lukossa ja varmuuden vuoksi telkesin sen myös sisäpuolelta.

Mielihyväkseni huoneessa oli katoksellinen vuode. Väsynyt en ollut torkuttuani kaiken päivää, mutta minua vilutti alinomaa. Raotin uutimia ja aloin kömpiä vällyjen alle.

Säikähdin vuoteessa nukkuvaa neitoa ja kavahdin taa'päin. Hän sävähti hereille ja oli tietenkin kauhuissaan.

"Pelkään sinua. Ken olet?" hän lausui ja turvasi krusifiksiin niin kuin olisin inha verenimijä.

Näöltä hän oli sievä joskin suurinenäinen ja kalpea. Riensin kerkeästi rauhoittelemaan häntä: "Sotakokki Pärttyli Taavetsonni palveluksessanne. Luulin tätä linnaa autioksi."

"Valehtelet! Jokainen tietää, että linnan omistaa isäni, paroni von Falkenschrei."

"Minäpä en tiennyt, sillä olen muukalainen ja matkalla kauas pohjolaan. Isäsi sietäisi pitää linnansa asutun näköisenä vai onko hän köyhtynyt keppi-kerjäläiseksi?"

"Hah!" sanoi neito.

"Hän on siis kitsas", minä oivalsin.

Neito nyökkäsi ponnekkaasti. Hän vilkuili raskasta kandelaaberia arvioiden olisiko siitä astaloksi.

Vakuutin olevani kunniallinen sotakarkuri ja aloimme vähin erin tulla tolkkuun. Hän kertoi nimekseen Ulrike. Julma isä piti häntä arestissa, koska halusi näyttää hänet hautaan kaatuvalle upporikkaalle ruhtinaalle myötäjäisten ja perinnön toivossa. Neidon mielitettyä oli uljas nuori kapteeni Johannes Taube, jonka köyhyyttä paroni von Falkenschrei halveksi yhtä paljon kuin pelkäsi hänen hurjuuttaan. Niinpä paroni oli uskotellut Ulriken antautuneen Kristuksen morsiameksi ja sulkeutuneen luostariin kaukaiseen Franskan maahan.

Tietysti halusin olla avuksi ja kysyin, missä kapteeni Taube eli ja vaikutti. Tästä Ulrike suuresti riemustui.

Mutta voi! Hänen äänensä vaimeni ja hahmoltaan hän kävi joka hetki valjummaksi. Silmissäni oli räjähdysten jälkeen ollut pölyä ja kirvelystä ja näköni oli käynyt heikommaksi, mutta ei tämä siitä johtunut. Ulrike haalistui läpikuultavaksi. Kotvan kulluttua jäljellä oli vain kipinöivää utua ja sitten hän katosi kokonaan.

Kummitus! Taas kummitus!

Tällä kertaa hermoni pettivät ja pakenin ikkunasta ja laskeuduin halkeamaa kuolemaa halveksuvalla kiireellä.

Ei näinä edistyksen aikoina ollut linnanneitoja eivätkä paronit solmineet konnamaisia naimakauppoja. Ulrike von Falkenschrei oli aave. Ja hänen isänsä linna oli autio kummitusten pesä. Olin nähnyt heijastuman vuosisatojen takaa, samanlaisen kuin ne romanttiset ritarisadut, joita mestari Bombardinus mielikseen lueskeli luostareista ja kartanoista ryövätyistä ikivanhoista kirjoista ennen kuin syyti ne padan alle.

Aave oli kuiskannut viimeisinä sanoinaan, että kapteeni Johannes Taube oli kotoisin Magdeburgin kaupungista. Se oli kotimatkani varrella. Voisin huvikseni katsoa, mitä tiedettiin Taubesta. Hyvällä onnella löytäisin hautapaaden kirkon permannosta, mutta jos mies oli jäänyt köyhäksi en sitäkään.

Saavuin Magdeburgiin sysipoltettua puuhiiltä kuljettavaan lotjaan kätkeytyneenä. Huovit olivat

kohta laivurin kimpussa vaatimassa tullia ja lahjuksia. Rähäkän aikana joku vetosi kapteeni Taubeen. Kömmiin esiin piilostani ja koska olin hiilenpölyn peitossa, säikähtivät taikauskoiset moukat suunniltaan.

Päätin selviytyä heistä tekeytymällä tärkeäksi. Hieroin nokea silmistäni ja kysyin selvimmin näkyvältä huovilta, missä oli kapteeni Taube. Toin tärkeää viestiä hänelle eikä kenellekään muulle.

"Tuossahan tuo", sopersi hölmistynyt mies ja osoitti suuntaan, missä ei ollut ketään. Olin jo niin tottunut luonnottomuuksiin, etten hätkähtänyt. Kas, sota oli syönyt Saksasta miehet ja aave oli astunut kaupunkivartioston kapteeniksi odottamaan uutisia morsiamestaan. Tuomiopäivään asti saisi varrotta ilman sotakokki Pärttyliä.

Siltä varalta, ettei kummitus kuulisi minua, puhuin huoville.

"Kerro kapteenillesi, että hänen morsiantaan Ulrikea uhkaa kuolemaakin kauheampi kohtalo!"

Huovi tankkasi asiani tehden hunööriä makasiinin seinälle. Olin näkevinäni vilahduksen aaveesta ja jyrähdin:

"Näyttäydy, rauhaton sielu! Suloinen Ulrike on teljetty kylmään tornikammioon isänsä paronin inhattavien juonien uhrina. Ellet kiirehdi, hänet naitetaan mammonan toivossa paheelliselle elostelijalle, joka voisi olla hänen isoisänsä. En takaa, etteikö

Hyvää yötä! on nostalginen kunnianosoitus vanhalle antologiasarjalle, joka ilmestyi vuosina 1934–1943. Siinä nähtiin klassikoita, kertakäyttöviihdettä ja modernia kaunokirjallisuutta, ja samanlainen on nyt käsillä oleva kirjakin: siinä on novelleja unohdettujen kotimaisten niteitten sivuilta, lakkautetuista nettijulkaisuista, vanhoista pulp-lehdistä ja muista lukemistoista sekä pienipainoksisista antologioista. Mukana on niin kauhua ja jännäreitä kuin muinaisia esseitäkin hääjuhlan ominaislaadusta. Hyvää yötä! tarjoaa hetken lepoa, kunnes nukahdatte.

Kirjan on toimittanut Juri Nummelin, joka on käynyt arkistonsa läpi ja poiminut mukaan hienoja, hauskoja, jännittäviä ja erikoisia novelleja.

**KUSTANTAMO
HELMIVYÖ**

ISBN 978-952-7211-67-0

Kannet: JT Lindroos | oivas.com